

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
25. juni 1997 *

I sag C-131/96,

angående en anmodning, som Bundessozialgericht i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Carlos Mora Romero

mod

Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 6, 48 og 51 samt artikel 7 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, G.F. Mancini, og dommerne J.L. Murray, P.J.G. Kapteyn (refererende dommer), G. Hirsch og H. Ragnemalm,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Carlos Mora Romero ved Antonio Pérez Garrido, chef for Afdelingen for Sociale Sager ved Spaniens Generalkonsulat i Düsseldorf, som befuldmægtiget
- den spanske regering ved direktør Alberto José Navarro González, Direktoratet for EF-spørgsmål, bistået af statens advokat, Luis Pérez de Ayala Becerril, Sekretariatet for EF-ret, som befuldmægtigede
- den franske regering ved ekspeditionssekretær Claude Chavance og direktør Marc Perrin de Brichambaut, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Peter Hillenkamp og Pieter van Nuffel, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 20. februar 1997 af Carlos Mora Romero, af den spanske regering, af den franske regering og af Kommissionen har,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 13. marts 1997,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 8. februar 1996, indgæet til Domstolen den 24. april 1996, har Bundessozialgericht i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 6, 48 og 51 samt artikel 7 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467).

- 2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag mellem Carlos Mora Romero og Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz vedrørende udbetalingen af en efterladtepension i henhold til Reichsversicherungsordnung (lov om socialforsikring, herefter »RVO«) til et barn, som har mistet én eller begge forældre.

- 3 RVO's § 1267, stk. 1, andet og tredje afsnit, bestemmer:

»Pension til børn, som har mistet én eller begge forældre, udbetales højst indtil det fyldte 25. år for et barn, som er under skole- eller erhvervsuddannelse ...

Såfremt skole- eller erhvervsuddannelsen afbrydes eller forsinkes på grund af den unges aftjening af lovbestemt værnepligt eller tjeneste, som træder i stedet herfor, udbetales nævnte pension også efter det fyldte 25. år for en periode af samme længde som værnepligten.«

- 4 Det fremgår af sagens akter, at Carlos Mora Romero, som er født i 1965, er spansk statsborger og bosat i Spanien. I 1969 afgik hans fader ved døden på grund af en arbejdsulykke. Faderen var på daværende tidspunkt beskæftiget som arbejdstager i Tyskland.

- 5 Mora Romero fik fra begyndelsen af sin skole- og erhvervsuddannelse udbetalt en efterladtepension til børn af Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz. Mens han aftjente sin værnepligt i den spanske hær fra den 30. november 1987 til den 30. november 1988, blev udbetalingen af pensionen suspenderet. Da Mora Romero fortsatte sin uddannelse efter at have aftjent værnepligten, blev pensionen på ny udbetalt indtil den 1. marts 1990, hvorefter den tyske institution indstillede den med den begrundelse, at Romero var fyldt 25 år måneden før.

- 6 Mora Romero anfægtede denne afgørelse ved Sozialgericht Düsseldorf og nedlagde påstand om at få tilkendt efterladtepension ud over sit fyldte 25. år for en periode af samme længde som den, hvorunder han havde aftjent værnepligt i Spanien.

- 7 Da Sozialgericht Düsseldorf ikke tog Romero's påstand til følge ved dom afsagt den 18. marts 1993, appellerede han til Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen, som ved dom af 17. maj 1995 ophævede førsteinstansens dom og tilpligtede Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz at betale Mora Romero efterladtepension for yderligere et år. I dommen udtalte Landessozialgericht, at RVO's § 1267, stk. 1, tredje afsnit, måtte fortolkes på grundlag af forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-traktatens artikel 7 (nu EF-traktatens artikel 6), hvorfor værnepligt aftjent i en anden medlemsstat måtte ligestilles med værnepligt aftjent i henhold til Wehrpflichtgesetz (lov om værnepligt).

- 8 Under en revisionsanke til Bundessozialgericht har Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz bestridt, at værnepligt aftjent i en anden medlemsstat kan ligestilles med værnepligt aftjent i Tyskland.

- 9 Da Bundessozialgericht fandt, at afgørelsen af tvisten i hovedsagen beroede på en fortolkning af fællesskabsretten, udsatte den sagen, og forelagde Domstolen følgende spørgsmål:

»Skal artikel 6, 48 og 51 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab og artikel 7 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet fortolkes således, at lovgiver i en medlemsstat hvad angår muligheden for at forlænge perioden for udbetaling af pension til børn, der har mistet én eller begge forældre, ud over det 25. år, kan begrænse denne mulighed til personer, hvis uddannelse er blevet forsinket, fordi de har aftjent værnepligt i henhold til den pågældende medlemsstats egen lovgivning?«

Anvendelsen af traktatens artikel 6

- 10 Ifølge Domstolens faste praksis kan traktatens artikel 6, der indeholder det almindelige forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, kun anvendes selvstændigt på forhold omfattet af fællesskabsretten, for hvilke traktaten ikke indeholder særlige bestemmelser om forbud mod forskelsbehandling (jf. bl.a. dom af 29.2.1996, sag C-193/94, Skanavi og Chryssanthakopoulos, Sml. I, s. 929, præmis 20).
- 11 For så vidt angår arbejdskraftens frie bevægelighed er forbuddet mod forskelsbehandling blevet gennemført og konkretiseret ved traktatens artikel 48-51 samt ved de retsakter fra fællesskabsinstitutionerne, der er vedtaget på grundlag af disse artikler, navnlig forordning nr. 1612/68 og Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366) (dom af 28.6.1978, sag 1/78, Kenny, Sml. s. 1489, præmis 9).

- 12 Følgelig er det unødvendigt, at Domstolen udtaler sig om fortolkningen af traktatens artikel 6, hvis et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede falder ind under disse traktatbestemmelser og de fællesskabsforordninger, som er vedtaget på grundlag heraf.
- 13 Følgelig skal det præjudicielle spørgsmål først behandles på grundlag af traktatens artikel 48 og 51 og navnlig på grundlag af forordning nr. 1612/68 og nr. 1408/71.

Anvendelsen af forordning nr. 1612/68

- 14 Ifølge traktatens artikel 48, stk. 2, forudsætter arbejdskraftens frie bevægelighed afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere, for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejds-vilkår.
- 15 Ifølge artikel 7, stk. 1, i forordning nr. 1612/68 må en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat, ikke på grund af sin nationalitet behandles anderledes på de øvrige medlemsstaters område end indenlandske arbejdstagere med hensyn til beskæftigelses- og arbejdsvilkår, navnlig for så vidt angår aflønning, afskedigelse, og, i tilfælde af arbejdsløshed, genoptagelse af beskæftigelse i faget eller genansættelse. Artikel 7, stk. 2, bestemmer, at arbejdstageren nyder samme sociale og skattemæssige fordele på de øvrige medlemsstaters område som indenlandske arbejdstagere.
- 16 Ifølge Domstolens faste praksis gælder den ligestilling, der tillægges arbejdstageren i artikel 7 i forordning nr. 1612/68, dog kun indirekte for arbejdstagerens familie-medlemmer som defineret i forordningens artikel 10 (dom af 18.6.1987, sag 316/85, Lebon, Sml. s. 2811, præmis 12).

- 17 En statsborger fra en medlemsstat, som er afgået ved døden, før hans oprindelsesland tiltrådte Fællesskabet, er imidlertid ikke arbejdstager i dette begrebs betydning i henhold til traktatens artikel 48 og forordning nr. 1612/68.
- 18 I den foreliggende sag fremgår det af sagens akter, at faderen til sagsøgeren i hovedsagen, der var beskæftiget som arbejdstager i Tyskland, afgik ved døden i dette land i 1969, dvs. før hans oprindelsesstat tiltrådte Fællesskabet.
- 19 Følgelig kan en person som Carlos Mora Romero ikke betragtes som familied medlem til en EF-arbejdstager som defineret i artikel 10 i forordning nr. 1612/68 og er derfor ikke omfattet af bestemmelsen om ligebehandling i samme forordnings artikel 7, stk. 2.
- 20 Forordning nr. 1612/68 finder herefter ikke anvendelse på en situation som omhandlet i forelæggelseskendelsen.

Anvendelsen af forordning nr. 1408/71

- 21 Ifølge artikel 2, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6, herefter »forordning nr. 1408/71«), finder forordningen anvendelse på efterladte efter arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, som har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, uanset disse arbejdstageres og selvstændige erhvervsdrivendes nationalitet, såfremt deres efterladte er statsborgere i en medlemsstat eller er statsløse eller flygtninge bosat på en medlemsstats område.

- 22 Ifølge artikel 1, litra g), i forordning nr. 1408/71 betyder udtrykket »efterladt« enhver person, der i den lovgivning, hvorefter ydelserne tilkendes, betegnes eller anerkendes som efterladt.
- 23 Følgelig er en person, der befinder sig i en situation som den, der er beskrevet af den forelæggende ret, omfattet af det personelle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71.
- 24 Hvad angår samme forordnings materielle anvendelsesområde bestemmer artikel 4, stk. 1, litra d), at den finder anvendelse på ydelser til efterladte. I den forbindelse bemærkes, at ifølge den erklæring, som Forbundsrepublikken Tyskland har afgivet i henhold til artikel 5 i forordning nr. 1408/71 (EFT 1980 C 139, s. 1), og som senere er ændret (EFT 1993 C 351, s. 1), udgør pensioner eller renter, som ifølge RVO udbetales til børn, der har mistet én eller begge forældre, sådanne ydelser til forældreløse børn, som er omhandlet i artikel 78 i forordning nr. 1408/71.
- 25 Ifølge Domstolens faste praksis må sådanne ydelser anses for ydelser i forordningens artikel 78's forstand, når de er nævnt i en erklæring som den omhandlede (dom af 12.7.1979, sag 237/78, Toia, Sml. s. 2645, præmis 8, og af 11.6.1991, sag C-251/89, Athanasopoulos m.fl., Sml. I, s. 2797, præmis 28).
- 26 Heraf følger, at en situation som den, der er beskrevet af den forelæggende ret, falder ind under forordning nr. 1408/71.

Fortolkningen af artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71

- 27 Det må herefter undersøges, om artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en medlemsstat, når dens lovgivning bestemmer, at retten til en pension til børn, der har mistet én eller begge forældre, forlænges ud over det fyldte 25. år for de personer, hvis uddannelse er blevet afbrudt som følge af, at de har aftjent værnepligt, er forpligtet til at ligestille værnepligt aftjent i en anden medlemsstat med værnepligt aftjent i henhold til den pågældende medlemsstats egen lovgivning.
- 28 Ifølge artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 har personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af forordningen, de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning om social sikring som denne medlemsstats egne statsborgere.
- 29 Formålet med denne bestemmelse er i overensstemmelse med traktatens artikel 48 at sikre, at de personer, som omfattes af forordningen, ligebehandles med hensyn til social sikring uden hensyn til nationalitet ved at afskaffe enhver forskelsbehandling, som beror herpå, og som følger af medlemsstaternes nationale lovgivning.
- 30 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at børn, der har mistet en eller begge forældre, indtil deres fyldte 25. år får udbetalt en sådan pension, som sagsøgeren i hovedsagen oppebærer, såfremt de er under skole- eller erhvervsuddannelse. Udbetalingen af pensionen suspenderes imidlertid for den periode, hvorunder den pågældende aftjener værnepligt. I forbindelse med denne suspension ligestilles værnepligt aftjent i en anden medlemsstat med værnepligt aftjent i den tyske hær. Hvis skole- eller erhvervsuddannelsen afbrydes som følge af, at den pågældende aftjener

værnepligt, forlænges pensionen ud over det fyldte 25. år for en periode af samme længde som militærtjenesten. Ifølge Bundessozialgericht's praksis forlænges perioden imidlertid kun for de forældrelose børn, som har aftjent værnepligt i henhold til tysk lovgivning.

- 31 Det må således konstateres, at det kun er de forældrelose børn, der har aftjent værnepligt i henhold til tysk lovgivning, hvis efterladtepension forlænges ud over det fyldte 25. år for en periode af samme længde som værnepligten.
- 32 I den forbindelse bør det endvidere bemærkes, at bestemmelsen om ligebehandling i artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ikke blot forbyder åbenlys forskelsbehandling, begrundet i nationaliteten hos de personer, der er berettiget i henhold til en social sikringsordning, men enhver form for skjult forskelsbehandling, som ved anvendelse af andre sondringskriterier faktisk fører til samme resultat (se ovennævnte dom i Toia-sagen, præmis 12).
- 33 Den omstændighed, at aftjening af værnepligt i en anden medlemsstat ikke ligestilles med værnepligt aftjent i vedkommende stat selv, kan i praksis føre til, at statsborgere fra andre medlemsstater afskæres fra at få forlænget den pension, de oppebærer som forældrelose, ud over det fyldte 25. år for en periode af samme længde som værnepligten, når deres uddannelse afbrydes af denne grund.

- 34 I forelæggelseskendelsen har den nationale ret anført, at selv om den pension til forældreløse børn, som udbetales ud over maksimumsalderen, henhører under den tyske socialsikringsordning, har den karakter af en godtgørelse, som staten tildeler sine egne statsborgere som kompensation for de ulemper, de tilføjes som følge af deres tyske værnepligt.
- 35 Herom er det tilstrækkeligt at fastslå, som generaladvokaten har bemærket i punkt 34 i sit forslag til afgørelse, at selv om tildelingen af pensionen til forældreløse børn ud over maksimumsalderen i et vist omfang har karakter af en godtgørelse, må den anses for en forskudt udbetaling af en pension, der — som den forelæggende ret i øvrigt selv har fremhævet — henhører under den tyske socialsikringsordning, og som ikke på grund af sin nævnte karakter er en ydelse, der falder uden for det materielle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71.
- 36 Det forelagte spørgsmål må herefter besvares med, at artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en medlemsstat, når dens lovgivning bestemmer, at retten til en pension til børn, der har mistet én eller begge forældre, forlænges ud over det fyldte 25. år for de personer, hvis uddannelse er blevet afbrudt som følge af, at de har aftjent værnepligt, er forpligtet til at ligestille værnepligt aftjent i en anden medlemsstat med værnepligt aftjent i henhold til den pågældende medlemsstats egen lovgivning.

Sagens omkostninger

- 37 De udgifter, der er afholdt af den spanske og den franske regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Bundessozialgericht ved kendelse af 8. februar 1996, for ret:

Artikel 3, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, skal fortolkes således, at en medlemsstat, når dens lovgivning bestemmer, at retten til en pension til børn, der har mistet én eller begge forældre, forlænges ud over det fyldte 25. år for de personer, hvis uddannelse er blevet afbrudt som følge af, at de har aftjent værnepligt, er forpligtet til at ligestille værnepligt aftjent i en anden medlemsstat med værnepligt aftjent i henhold til den pågældende medlemsstats egen lovgivning.

Mancini

Murray

Kapteyn

Hirsch

Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 25. juni 1997.

R. Grass

G.F. Mancini

Justitssekretær

Formand for Sjette Afdeling